

ch ouderlingen
kerk nooit meer
ts gaf. En des-
ervormde Kerk
de Kerk zou
meel zich van

nde Kerk niet,
s de eere van
n haar tot een
maakt? Het
Rome's keizers,
a belasting te
eervolle taken,
schijnt er zoo
maar binnen-
al haar inner-
oor de wereld

niemand onder
handelingen
lijk blad, dat
tegen zulke
a, die geeselen
Mammondienst

ts meer geloof;
kinderen niet
k niet kerkelijk
de Kerk zould,
die naar koud
niet, om hem
meer hij niet
ht gebruikt.
ld noodig heeft
ementen, dan
in den arm
te noodzakel
n. dit artikel.

K.

n de Gerefor-
heid, dat ook
eft, dat „onze
skerf zijn op-
toe: „Welnu,
aderen wilden,

trkt, dat Dr.
t juist weer-
t onze vaders
r toch in de
ard hebben,”
lat ze beslist
t opgekomen
lere erkenning
nieuw is, want
keling van de
r de Gemeene
had gezegd:
te worsteling
te Calvinisme

eld, dat onze
dit punt niet
in kerkbegrip,
kkelden, was
raktijk gingen
der bestaande
ligt dan ook
s en de Con-
lie verkeerde

ij maken met
erst en ver-
praktijk. Wie
in Roomschen
t met Calvijn
el geloovigen
et dit beginsel
t handhaven,
e acte van de
dat hij niet
en zin, gelijk
ij willen, een
leef in den
t dat hij en
idende Volks-
e omerking
e Volkskerk
ngde bevol-
pie is, even
als de qua-
e de practijk
kerk, die er
houdt, maar
r schoot op-

alleen denk-
bevolking tot
in Zeden,
een tijd lang
as en Schot-
r. Kromsigt,
studie over
e Schotsche
lijke toestan-
tijd zijn te
we hebben
een blik op
is vaderland
lijkheid van
n Nederland
twee derden
modernen,
taut, is de
derland een
et aan de
Hervormde
te herstellen
van al wat
zou hebben
k nog geen
de eenvon-
nog niet de
volkskerk is,
verder voor
e dat Chris-
rijwist al de
en aan het
e creaturen/
erland ges-
s zeer be-
Kromsigt
genadever-

bond, zooals met Israël? zoodat ieder Neder-
lander, omdat hij Nederlander is, ook ge-
doopt moet worden? of wat anders? —; dat
onze vaders het Labadisme met alle kracht
hebben tegengestaan, omdat het een „vrije
Kerk” wilde, — een historische stelling, die
bij de publieke defensie reeds vóór de
repliek vallen zou; — gaan we thans niet
dieper in. Al dergelijke incidenteel debat
over de Volkskerk brengt ons geen stap
verder, en nadat de *Herant* in de artikelen
over de Gemeene Gratie zoo breed en uit-
voerig over de Volkskerk gehandeld heeft,
mag deze quaestie, totdat deze argumenten
zakelijk weerlegd zijn, blijven rusten.

Wanneer Dr. Kromsigt ten slotte vraagt,
wanneer dan in ons vaderland de toestand
der Gereformeerde Kerk zoo is geweest, dat
theorie en practijk op elkaar kloppen of,
gelijk hij het uitdrukte, dat onze liturgische
geschriften, met name ons Doopsformulier,
op dien toestand pasten, dan vraagt hij
toch naar den bekenden weg. Die over-
eenstemming was er (natuurlijk relatief,
want in absoluten zin beantwoordt de Kerk
op aarde nooit aan haar heilig ideaal)
toen deze formulieren zijn opgesteld en in
gebruik genomen, m. a. w. in de eerste
periode van ons kerkelijk leven. Maar toen
de Gereformeerde Kerk Staatskerk was
geworden; toen alle officiële ambten en
posten alleen openstonden voor wie van de
Gereformeerde religie was; toen de breede
volksmassa de Kerk binnestroomde; toen de
Overheid met soldaten- en politiegeweld
de plaatsbevolking dwong Gereformeerd
te worden; toen de tucht niet meer gehand-
haafd kon worden en de sacramenten werden
onthelgd; toen pasten onze formulieren
niet meer op den toestand. En Dr. Kromsigt
weet dit zelf te evengoed als wij, want
zoo is het in de Christelijke Kerk steeds
gegaan. Vóór Constantijn, toen de Kerk
vrij en zelfstandig was, bleefde ze als een
lelie, schitterde haar geloofskracht, stond
ze werkelijk hoog, was ze een stad op den
berg en een licht op den kandelaar. Maar
nadat Constantijn de Christelijke religie
tot religie van staat had gemaakt, werd de
Kerk verwereldlijkt, verslapte de tucht en
ontzonk ze aan haar heilig ideaal. En wil
Dr. Kromsigt hier het meest afdoende
bewijs? Terwijl in de eerste periode van ons
kerkelijk leven in Nederland niemand
gevoelde dat er tusschen ons liturgische
formulieren en den werkelijken toestand
een kloof gaapte en de verbondsbeschouwing
van doop- en avondmaalformulier de warme
en bezieldde geloofstoon was, die uit de
geschriften van al deze vaders ons tegen-
dinkt, was de Kerk in ons land nauwelijks
Volkskerk geworden, of na de Dordtse
Synode wordt de schreiende tegenstelling
tusschen de formulieren en den werkelijken
toestand der Kerk steeds meer gevoeld en
naar allerlei uitvluchten en hulpmiddelen
geocht om goed te praten, wat voor de
conscientie van Gods ernstige kinderen niet
te vergoelijken viel.

Genadeverbond en zelfonderzoek.

VI.

Naar aanleiding van ons voorgaande
artikel werd de vraag gedaan of onze redac-
tie niet met zichzelf in tegenspraak kwam,
waar ze beweerde dat de regel: *Doop al
wat in het doophuis binnen gebracht wordt*,
niet Gereformeerd maar Rooms was. Men
wees er ons op, dat de *Herant* vroeger bij
de behandeling van de Leer der Verbonden
juist omgekeerd verklaard had, dat deze
regel de korte samenvatting was van de
dooppraktijk onzer Gereformeerde vaders.
Thans verklaarden we lijnrecht het tegen-
overgestelde. De vraag is, waaraan dit
verschil te wijten is.

Ook al breken we niet gaarne den draad
van ons betoog af, toch mag een ophel-
dering niet achterwege blijven, te meer om-
dat de vraag nog steeds van actueel belang
is. Dr. Kromsigt heeft in een onlangs uit-
gegeven geschrift over den Doop op dit
zelfde verschil gewezen, en volgens hem
staat de zaak zoo, dat de *Herant* vroeger
het breede en ruime standpunt innam, dat
ook onze vaders hebben ingenomen, maar
later onder invloed der „neocalvinistische”
doopsopvatting en van het separatisme van
dat Gereformeerde Standpunt is afgeleden
en min of meer in Labadistische hoek is
komen te staan.

Mogen we daarom eerst een korte histo-
rische toelichting geven.

Toen de *Herant* zijn artikelen over de
particuliere genade en de leer der verbonden
schreef, lag dit terrein der Gereformeerde
theologie zoo goed als geheel braak. De
Vermittlungstheologie, die toen heerschte,
voelde het belang van deze dogma's niet.
Wat onze vaders desdaags geleerd
hadden, lag onder het stof der eeuwen
bedolven. Alleen in de kringen van ons
volk, waarin het Gereformeerde leven in
stille baaieloe, werd de verbondsleer nog
gekend, en het oor moest daarom wel te
luisteren worden geleid naar wat in die
kringen als Gereformeerde leer gold.

Nu kende men in deze kringen natuurlijk
geen Latijn en de standaardwerken onzer
beste theologen, die meest in het Latijn
geschreven waren, waren daarom voor hen
een gesloten boek. Ook de bezieldde toeken-
der Gereformeerde levensbeschouwing uit
de 16e en het begin der 17e eeuw waren
slechts bij uitzondering bekend, omdat hun
werken zoo zeldzaam waren geworden en
te hoog waren in prijs. Voorzover de
aansluiting aan het vroegere Gereformeerde
leven geschiedde, liep de lijn meest over
Brakel's Redelijken Godsdienst, of men ver-
diepte zich in Comrie's diepsinnige verhan-
delingen of men dreef op de gemeedelijke
predicatie van Smytgeelt. Al te maal
tipogenen uit het laatst der 17e of uit de
18e eeuw, bij wie de oorspronkelijke kracht

en frisheid der Gereformeerde theologie
reeds min of meer verzwaakt was. Onder
deze „oude schrijvers” gold nu vooral
Appellius als de theoloog voor de Verbonds-
leer. Hij was de laatste theoloog in de
18e eeuw, die de verbondsleer uitvoerig
behandeld had in zijn Aanmerkingen op het
Evangelie, de Leer der Hervormde Kerk
bevestigd enz. en de helderheid van zijn
voorstelling en de innige godsavrucht, die
uit zijn werken straalde, hadden hem groot
vertrouwen bij ons volk geschonken. Was
het dus wonder dat onze redactie Appellius
beschouwde als den tolk der Gereformeerde
verbondsleer en zelfs zonder zijn naam te
noemen, breede citaten uit zijne werken in
haar artikelen overnam?

Nu willen we ook achteraf aan de uit-
nemende verdiensten van Appellius niets te
kort doen. Hij was een vroom man, die
omdat hij zelf voor de heiligheden des
Heeren had leeren beven, met heel den
gloed zijner ziel opkwam tegen de gansch
oppervlakkige en uitwendige verbonds-op-
vatting, die reeds in zijn dagen ingang
begon te vinden. Men weet, hoe hij daar-
voor gestreden heeft met zijn beide Gro-
ninger ambtgenooten, Ds. Hillebrandus Jans-
sonius en Ds. van Eerde. Die strijd liep
voornamelijk over het Avondmaal. Ge-
noemde predikanten beweerden, dat de
Sacramenten alleen voorwerpelijk de belofte
Gods verzegelen en dat daarom ieder oner-
gelijk levend lidmaat der gemeente op de
Sacramenten recht had. Ook al was men
niet bekeer, men mocht toch naar het
Avondmaal gaan om daar de verzekering
te ontvangen, dat God de genade aanbod
aan ieder die geloofde. Tegen die verbonds-
opvatting heeft Appellius toen kloek en
beslist den strijd aangebonden. „De Sacra-
menten, zeide hij, zijn tekenen en zegelen
van Gods besturende wil, naar welken Hij
zijne uitverkorenen heeft wedergeboren door
het woord der waarheid, zoodat hen daar-
door verzekerd wordt hun dadelijk aandeel
aan Christus en de goederen van het ge-
nadeverbond.” M. a. w. de verzegeling was
niet voorwerpelijk maar onderwerpelijk, en
alleen de ware geloovigen hadden op de
Sacramenten recht. Een onbegenadigde,
die ongereliefd leefde, mocht wel niet door
den kerkeraad van het Avondmaal geweerd
worden, maar voor God en zijn geweten
stond het hem daarom niet vrij tot des
Heeren Dinch te naderen. Want het Sa-
crament was door God alleen voor de waar-
lijke geloovigen bestemd.

Maar hoe zuiver Appellius ook op dit
punt de Gereformeerde leer handhaafde, hij
kwam in gedrang toen zijn tegenstanders
hem op den Kinderdoop wisten. Inder
Appellius nu tot de oude Gereformeerde
leer was teruggekeerd, dat onze kinderen
in Christus geheiligd zijn en daarom de
doop wel degelijk voor hen een onderwer-
pelijke verzegeling is van de hun geschonken
genade, dan zou hij deze tegenwerping
gemakkelijk genoeg hebben kunnen weer-
leggen. Maar Appellius deed dit niet. Inte-
gendeel, hij ontkende zoo beslist mogelijk,
dat een „onderstelde of daadlijke weder-
geboorte” aan den doop zou voorafgaan;
ook wil hij niets weten van een „zaad des
geloofs,” dat reeds in de kinderen des
verbonds zou gevonden worden. Daarbij
kwam, dat hij de werking van het Sacrament
door „de poort van het geloof” op het bewust-
zijn liet werken en daarom bij de kinderen,
die zelf van den doop niets merken,
van geen genadewerking van het Sacrament
weten wilde. Ook de uitweg van Beza, dat
het geloof der ouders voor dat der kinderen
in de plaats komt, wees hij af, omdat niet
een plaatsvervangend geloof, maar alleen
het eigen geloof door het Sacrament kan
gesterkt worden. En waar Appellius toch
niet op de klip eener voorwerpelijke
verzegeling wilde vervallen, leerde hij, dat
de doop eigenlijk niet een teken en
een zegel is voor dat kind dat gedoopt
wordt; ook niet voor de ouders, die
het kind ten doop aanbieden (want dan
zouden alleen waarachtig geloovigen hun
kinderen mogen laten doopen) maar voor
de gemeente der ware geloovigen, in wier
midden die doop bediend werd. Het is dan
feitelijk de gemeente, die in het lichaam
van dat kind het sacrament ontvangt. Keden
waarom de doop dan ook nooit aan huis,
maar alleen in de saamkomsten der ge-
meente bediend worden mocht. De sacramen-
teele actie bestond dus daarin dat de ware
geloovigen in de gemeente den doop zagen
bedienen.

Gelyk de besnydenis van Abrahams zaad een
Sacrament was, voor Abraham, van het verbond
dat God, met Abraham, gemaakt hadde, aan-
gaande zijn zaad: zo is de kinderdoop een
Sacrament en een zegel, niet voor dat kind in
't byzonder, in wiens lichaam de doop bediend
wordt, maar voor de gemeente, met welke God
syn verbond, aangaande haar zaad, gemaakt
heeft, welke dit Sacrament ontfangt, in het
lichaam van haar kinderen.

Waarom dit zoo zijn moet, legt Appellius
aldus uit:

De kinderdoop kan, voor dat kind in 't
byzonder, in wiens lichaam de doop bediend
wordt, geen zegel zijn, tot versterking van syn
geloof, noch een zedelijk middel tot syn be-
keering, door op zijn geest- en gevoelsop-
te werken, wanneer alle andere middelen hebben
stil gestaan: maar derzelve moet een Sacrament
syn voor de gemeente, tot versterking van haar
geloof, aangaande het verbond, dat God, met
Abraham den Vader aller geloovigen, en met
haar, als de Moeder, gemaakt heeft, aangaande
haar zaad. Want, dat kind doet zij niet doopen:
maar de gemeente begeert en ontvangt den
doop, in het lichaam van dat kind. Dat kind
heeft geen historisch geloof, het welk, door dat
middel des doops, gesterkt kan worden: maar
de gemeente heeft het zaligmakend geloof, dat
door het Sacrament, versterkt wordt. Dat kind
heeft, aan het verbond, dat verzegeld wordt,
geene toestemming gegeven: maar de gemeente
heeft dat gedaan. Het kind kan geen gebruik
maken van dat zegel: maar de gemeente. Om

deze reden wordt ook de kinderdoop, in de
vergadering der gemeente bediend. Nu is het
immers zonnelaar, dat het zegel des verbonds,
voor niemand anders, een zegel kan zijn, dan
voor hen, met welke het verbond gemaakt is,
die het zegel begeren, het kind doen doopen, en
tot versterking van hun geloof, dat van gebruik
maken.

Op dit standpunt doet het er natuurlijk
niet toe, uit welke ouders dat kind geboren
is. Uitdrukkelijk zegt Appellius dan ook,
dat de grond voor den doop niet ligt in
het geloof der ouders; ook niet daarin dat
de ouders lidmaat der kerk en gerechtigd
tot het Avondmaal zijn; en zelfs niet in
het geloof der voorouders. Want God ver-
zegt door den doop zijn belofte niet aan
dat kind en die ouders, maar aan de ware
geloovigen in de gemeente, dat Hij hun
God en de God van hun zaad zal zijn.

Vandaar dat Appellius dan ook zoover
gaat van te leeren, dat de Kerk ook kin-
deren van gansch goddeloos ouders doopen
moet; dat dit evenzoo geldt van vondelingen,
ook al zijn het wellicht jodenkinderen; ja
dat zelfs kinderen van heidense ouders
gedoopt moeten worden, wanneer ze maar
in een Christelijk gezin aangenomen en op-
gevoed worden. Niet het feit of een kind
uit geloovige ouders geboren wordt, beslist
volgens hem over het recht op den doop,
maar of dat kind in „zekere betrekking tot
de Christelijke Kerk staat”, gelijk hij het
uitdrukt. Ook hier geven we Appellius, ge-
voelen met zijn eigen woorden weer:

Ten anderen, dient men aan te merken, in
welke kinderen, de gemeente het Sacrament
ontfangt.

Gelyk Abraham het Sacrament van de belofte,
die hem, voor syn zaad, gedaan was, ontfangt,
en het lichaam van alle kinderen, die in syn
huizegen waren, niet alleen die, uit synen lyve,
en uit geloovige ouders geboren waren, maar
ook die uit onbekeerde dienstknegten gesproten
waren, of welke by, van vreemde afgodische
geleiden, voor syn geid gekogt, en, in syn
huizegen overgebragt had; zo ontfangt de
gemeente, tot hare overvloedige versterking,
een Sacrament, in het lichaam van alle kinderen,
welke zy, in haren uitwendigen schoot en
huizegen heeft, niet alleen, die uit haar of uit
geloovige ouders geboren syn, maar ook die,
welke van onbegenadigde in haren uitwendigen
schoot, gesproten syn, of welke zy, als vonde-
lingen, van vreemde en onbekende, als bare
kinderen, voor welke opvoeding zy zorgt,
heeft overgenomen. Was het Sacrament toeges-
teld, om alleen bediend te worden, in het
lichaam van kinderen, die, uit waarachtig ge-
loovige ouders geboren syn: zo zouden zeer
vele genen wettigen doop ontfangen hebben,
en, nog, als ongedoopte syn; ja de gemeente
zoude, van vele kinderen, gene genoegzame
tekerheid kunnen hebben ofse wel wettig ge-
doopt waren. Alle Herformde gemeenten tonen
met haar gedrag, dat het hier, met den kinder-
doop, als met de besnydenis in Abrahams
huizegen, gelagen is; wanneer zy, in het lichaam
van vondelingen, van kinderen der onkundige,
en der egerlyke, welke in hare uiterlyke gemeen-
schap verkeeren, en beloven, datze de kinderen
aan haar onderwijs overgeven, mede laten
doopen. Aldus is de doop, van deze en gene
kinderen, niet gegrond, in het geloof van hunne
natuurlyke ouders, aan hen toegerekend, maar
in de Godlyke instelling, en belofte, welke
God aan de gemeente gedaan heeft, dat hy
een God wil syn van haar zaad, hetwelk zy,
niet alleen uit hare lichamen, maar ook van
vreemde ontfangen heeft.

Omtrent Appellius, gevoelen behoeft dus
geen zweem van twiifel te bestaan. Vooral
het voorbeeld, waarop hij zich telkens be-
roept, dat Abraham niet alleen zijn eigen
kinderen besneed, maar ook de ingeborenen
uit zijn huis, ofschoon daaronder kinderen
van heidense ouders waren, beslist. In hoe-
verre dit beroep op Abraham's voorbeeld juist
is en of Appellius hier metterdaad het Ge-
reformeerde gevoelen weergeeft, zien we een
volgend maal. Thans was het er ons alleen
om te doen, te verklaren, waarom de *Herant*
in vroeger jaren, afgaande op het gezag
van Appellius, schrijven kon: de regel der
gereformeerde kerken was, doop alles wat
in het doophuis binnen gebracht wordt.
Want in dat korte woord lag metterdaad
Appellius' gevoelen, volkomen zuiver weer-
gegeven.

Officiële Berichten.

Dinsdag 20 Nov. j.l. mocht onze geliefde
herder en leeraar Ds. J. C. Halbuten zijn
25 jarig ambtjubileum herdenken. Onder vele
blijken van belangstelling in en buiten de ge-
meente, ook van de kerk van Scharnegoutum,
die Z. E. w. te voren diende. Namens de classe
werd onzen leeraar gelukwenscht door een
deputatie onder aanbidding van een gepast
huldeblijk. Des avonds kwam de gemeente in
grooten getale met een Br. ouderling van de
kerk van Scharnegoutum feestelijk samen in het
kerkegebouw, om in stemming dit gedenkwaardig
feit met dankzegging aan den Heere te ber-
denken. Een sierlijk en kostbaar geschenk van
waardeering en liefde werd door de gemeente
onsen leeraar aangeboden.

Zondag, 25 Nov. des avonds trad Z. E. w.
voor de gemeente op, om naar aanleiding van
Ps. 71: 15—17 in eene toepasselijke gedach-
tenreize ons te wijzen op 's Heeren gerechtig-
heid alleén „des Dienaars kroon en kracht.”
Eene goede ure werd ons gegeven, aan welks
einde de gemeente staande haren leeraar toe-
zong de zegenbede van Ps. 134: 3.

De Heere, die een kwart eeuw rijkelijk onzen
leeraar heeft willen zegenen, zoo hier als in
zijn vorige gemeente, zij in Zijne trouw „ook
voorts de eere en de kracht” van Zijnen dienst-
knecht tot in lange van dagen, 's Heeren
naam tot lof, en Gods Sion tot heil.

Namens den kerkeraad,
H. SCHOELLER, scrib.

Sextium, Nov. 1906.

Kort verslag van de vergadering
der Classe Brielle, gehouden 15
November 11.

1. De Vergadering wordt op de gebruikelijke
wijze door Ds. S. geopend, die met het oog op
dit laatste samenvatting der Classe in haar tegen-
woordige samenstelling, een hartelijk en ernstig

woord spreekt, inzonderheid tot de afgevaar-
digden der blijvende kerken.

2. Uit het onderzoek der lastbrieven blijkt,
dat alle kerken wettig door twee afge-
vertegenwoordigers, onder welke een drietal
diakenen, aan wie, de redenen van hun komen
gehoord, zitting en keurstem wordt verleend.

3. De Notulen worden gelezen, goedgekeurd
en getekend.

4. De pogingen door de kerk van Zuidh.
aangewend om de Geref. gem. ouder t' Kruis te
Dirksland te bewegen tot ons kerkverband toe
te treden, zijn mislukt; zoodat voortest daar-
van wel niets komen zal.

5. Door twee D. d. W. onlangs op pas in de
classe gekomen, worden de Formaliëren van
Eenigheid onderteekend.

6. Gelezen wordt de correspondentie, gevoerd
in zake de voorgestelde wijziging der classe.
De bewaaren der classe Brielle zijn niet aan-
vaard; tot wijziging in door de Partic. Synode
besloten, doch omtrent de nieuwe classe Brielle
regelingen getroffen, waardoor de bezwaren
vrijwel worden weggenomen. Betreund wordt
het echter, dat de classe Brielle voortaan op
de lijst der hulppb. classe een plaats zal innemen.

7. Het rapport van de laatste gehouden Partic.
Synode van Zuidholland (Z. deel) wordt gelezen.
8. De Quasitor verrekent de gelden. In de
eerste vergadering der nieuwe classe Brielle zal
hij eindverslag uitbrengen, en de boeken over-
dragen.

9. Een drietal missiven werden voor kennis-
geving aangenomen.

10. Een kerk, die voor bare Diakonie steun
verzoekt, wordt aan de barmhartigheid der
andere kerken aanbevolen.

11. Een aanklacht van een lid in een der
kerken tegen den voorzitter van den kerkeraad,
wordt besproken en tot een goed einde gebracht.

12. Bij de rondvraag volgens art. 41 k. o.
doen zich geene bijzonderheden voor.

13. Nadat nog eenige zaken in verband met
de scheiding der classe geregeld zijn; tijd en
plaats van vergaderen der nieuwe classe zijn
besproken; wordt door enkele broeders nog een
woord van dank en afscheid tot de heengaan-
de kerken gericht, en de vergadering op de gewone
wijze gesloten.

In naam der classe Brielle,
A. DELFOS, scr.

Buitenland.

Frankrijk. Een redevoering van
den Franschen minister van eere-
dienst.

De socialistische minister van eeredienst,
Briand, heeft in de Kamer van afgevaardigden
eene groote rede uitgesproken over de uitvoe-
ring van de wet op scheiding van kerk en staat.
Hij sprak o. a.: „Ik zal u dadelijk zeggen,
hoe de regering de wet denkt uit te voeren.
Maar het is noodig niet alleen voor u, maar
ook voor het land, dat men wete, welke de
positie is der Regering tegenover de kerk.”

Wat moet de „leekenstaat” voor u zijn? Wat
zij u, Katholiken geven moet, is de vrijheid
van geweten.

Maar zij moet u meer geven. Zij moet u de be-
voegdheid geven, in volkomen onafhankelijkheid
uw godsdienstig geloof uit te spreken, door de
uiterlijke handelingen die den eeredienst vorm-
den. Dat recht moet de wet u geven, en de
Staat moet het u verzekeren. Indien de wet
het u niet gaf, zou het sene slechts wet zijn,
een vervolgswet. En wanneer zij zegt, dat
wij den oorlog verklaren aan de kerk en aan
den Godsdienst, dan begint zij eene dwaling.

De leekenstaat moet onzijdig blijven, ten
aanzien van alle Godsdienstige gezindten. Hij
kan niet „anti-religieus” zijn, hij heeft daartoe
niet het recht; hij is a-religieus (dat
is sonder Godsdienst). Als hij de kerk voor
zich ziet, moet hij die van twee zijden beschou-
wen, omdat de kerk twee zijden heeft, omdat
haar optreden twee vormen heeft.

„De leekenstaat moet, om zijn veiligheid en
zijn overzigt te verzekeren, beslist anti-clerical
zijn. Het is zijn taak, zich er tegen te verzetten,
dat de kerk, haar Godsdienstig terrein verlaten
en zich op politiek terrein begevend, het
overzicht van den staat in gevaar brengt. Maar
als de kerk op haar terrein blijft, als de geloov-
igen zich tevreden stellen met het toonen van
hunne Godsdienstige gevoelens in den vorm
van den eeredienst, is de Staat gehouden voor
dit geheiligde domein te blijven staan. Indien
er wilde binnendringen, met de wet in de
hand, om den eeredienst te belemmeren, zou
hij een onverdraaglijk tyran worden.”

„Voor sommigen moet de scheiding, waar-
over reeds zoo lang gesproken is, iets buiten
gewoons zijn, iets verwonderlijks, iets wat niet
kan worden toegepast in dit land zonder een
soort van omverwerping van den staat van zaken.
Er behoort blijkens bij, en donderd de elementen
moeten worden ontkeerd, om den indruk te
verkrigten, dat de Kerk gescheiden is van den
Staat. De heer Allard zeide: „Onze anticleric-
ale kiezers begripen er niets meer van; men
had de scheiding aangekondigd als een buiten-
gewone gebeurtenis, en er is niets veranderd;
als wij uw stelsel toelaten al er eventueel iets
veranderen op 11 December. Zullen dan op 11
December de kerken openblijven als voorheen;
zullen de geloovigen er heen gaan, en de priester
ook; zal men blijven voortgaan er de mis
te zeggen, en zal zelfs de ritus niet gewijzigd
worden? Waartoe dient dan de scheiding?”

„Omdat de zaken zoo zullen gaan moet
gij iets toestaan aan de in hun verwachting
teleurgestelden . . . door onmiddellijk beslag
te leggen op de kerkelijke goederen, en die aan
de gemeenten te geven.”

„Deze opvatting wordt bij vele anticlericalen
gevonden.”

„Maar als wij tegenover een verkeerde op-
vatting staan, moeten wij, als Republikeinsche
vertegenwoordigers van het land, die onjuist-
heid bestrijpen en tot de kiezers zeggen: De
Republiek wil, door de scheiding tot stand te
brengen, geen oorlog of vervolging; zij bevrijdt
zichzelf, maar bevrijdt tevens de katholieken.
Dat is de ware opvatting van de scheiding.”

„Zeer handig wist de minister aan te toonen,
dat de pous de wet op scheiding van kerk en
staat niet heeft verworpen, maar de eerste ge-
weest is om haar aan te nemen. „Het con-
cordaat”, zoo sprak Briand, „stond niet toe bis-
choppen te benoemen. Zoodra de wet was
uitgevaardigd, heeft hij de bisschoppen voor de
vacante zetels benoemd, en deze hebben hun
post dadelijk ingenomen. De Paus kon tot
deze benoemingen niet overgaan, zoo hij het
Concordaat niet als opgeheven beschouwde, en
gebruik maakte van het stelsel der scheiding.”

„Maar dat is niet alles. Ook de bisschoppen
hebben van dat stelsel gebruik gemaakt. Onder
het Concordaat hadden zij niet het recht te ver-
gaderen, te beraadslagen, sonder vergunning. . .
en ik ken vele regeringen die deze zouden
hebben geweigerd. Maar zij hadden nu geen

vergunning noodig. Dank zij de wet van 18
rannie en vervolging, de wet van 9 Decem-
ber 1905, hebben zij uit eigen beweging, totaal
afhankelijk, kunnen doen wat in een aantal
jaren in dit land niet mogelijk was geweest. Zij
konden vrijelijk bijeenkomen en beraadslagen. . .

„En ook dit is nog niet alles. Er zijn in
deze wet, zegt men, bewaardende formaliteiten,
maar ik ken er, waaraan de Fransche priesters
sich dadelijk met prijszwaarden ijver hebben
onderworpen; dat waren de formaliteiten die
door de wet waren voorgeschreven om hunne
posities en uitkeeringen te krijgen. . .

„Ik vind het heel natuurlijk en heel wettig,
dat zij dit deden; ik constateer slechts de feiten,
zooals deze zijn; ik neem den toestand zooals
die is; dat is mijn recht.”

Het is niet te loochenen, dat de minister
hier een lichtrijt van de scheiding op kerk en
staat heeft laten zien. Doch als het hun ge-
vaardigd werd, zouden de bisschoppen der Room-
sche kerk in Frankrijk zeggen, dat zij den toestand
dien het concordaat schiep, voor geen
ideaal toestand hielden.

Merkwaardig was het ook te vernemen, hoe
de Fransche minister de instelling der „*associations cultuelles*” verdedigde. Hij sprak er over
dat de wet van 1901 aan de vereenigingen slechts
een beperkt vermogensheest toekent. De
„*associations cultuelles*” kunnen groote vermo-
gens bezitten. Dus zou men kunnen aannemen
dat die cultus vereenigingen een welstand zijn
voor de Kerk. Doch de asp kwam daarna uit
de mouw, toen de minister sprak:

„Maar in die „*associations*” kunt ge u nooit
beschouwen als de eigenaar van dat vermogen.
Gij zijt eigenaar van een zeer bijzondere soort.
De eigendommen hebben een speciaal doel. Gij
kunt er niet mede doen wat ge wilt, ze niet
gebruiken naar uwe wenschen. Zij zijn geschen-
ken door geloovige katholieken, met het oog
op den godsdienst, en gij moet ze voor deze
bestemming bewaren. Gij kunt ze niet gebrui-
ken voor den politieke strijd, gij kunt er geen
werkuit van politieke overheersching van maken.

„Hiertoe bepaalt zich onze bemoeiing. Wilt
gij ons daarvan een grief maken?”

Daar is het, gelijk het in het begin van de
rede van den minister bleek. De kerk moet
sich onthouden van alles wat op politiek ge-
lijkt. Wanneer de dienaren der kerk zich critiek
op de handelingen der regering veroorloven,
dan kan de regering optreden en zijn gendar-
mes zenden, en wat er dan verder volgt. Dit
alles gaat dan onder de vlag dat de Kerkelijke
goederen bewaard worden voor den Godsdienst.

Wij zien dat al aankomen.

Het Fransche ministerie moet de anti-clericalen
in het gewij komen; anders verliest het
spoedig zijn meerderheid in de Kamer van
afgevaardigden. Het ministerie Clémenceau
heeft, toen het zijn program afkondigde, ge-
zegd, dat de minister van eeredienst reeds aan
den arbeid toog om een wetontwerp op te
stellen, waarbij den staat het monopolie van het
onderwijs gegeven wordt. Alle Roomsche scholen
en de weinige Protestantische inrichtingen
van onderwijs moeten daardoor vervallen. Wan-
neer nu daartegen ook in de Roomsche kerken
geprotesterd wordt, zal de regering zeggen:
gij misbruikt de kerken en daartegen moeten
wij misbraken. De Staat moet zich verdedigen tegen
de pogingen tot overheersching van de zijde
der Roomsche kerk.

Gemengd Nieuws.

Uit de volgende beschrijving van iemand die
met Rev. Stanton van St. Albans, diens kerk be-
socht, blijkt, op welke wijze sommige leeraars der
Episcopale kerk van Engeland het volk voorberei-
den om tot Rome terug te keeren.

„Door een ietwat lange gaaf traden wij de be-
vallige kerk binnen, die op echt Roomsche wijze
was ingericht en versierd. Boven het altaar stond
een zoogenoemde tabernakel, tusschen zes kaarsen
van gelijke lengte. Daarboven bevonden zich de
altijd brandende lampen, waardoor de tegenwoor-
digheid Gods moet worden voorgesteld. Het altaar
heeft den kandel, en de misbediening der prediking
van Gods Woord vervangen. Ter linker zijde was
op een verhevenheid eene groote overwetsche
Bijbel, die ons slechts herinnerde aan den protes-
tantschen eeredienst, die in vroegere dagen binnen
de wanden van dit bedehuis gehouden werd. Er
werden beelden van heiligen aangetroffen en wierook
werd gebrand.

Ook waren er voorstellingen van den lijdensweg
van Christus, die door veertien schilderijen in de
Roomsche kerken wordt afgebeeld. Met eerbied
zag Rev. Stanton op naar het beeld der H. Maagd
Maria, van hout vervaardigd, met een bloeiende
roos in de hand. En om alles compleet te maken,
er was ook een biechtstoel en monniken en nonnen
lagen geknield, hun